

10 feb 200 jaar leerboeken voor landbouwonderwijs

In het Maandblad¹ (2) nr. 6: p. 2-3 van februari 1960 wordt herdacht dat 150 jaar eerder de 1^e drie boekjes werden gedrukt voor het Nederlandse landbouwonderwijs. Dat is deze maand 200 jaar geleden.

Uit het *Leerboek over den Landbouw in zamenspraken* door H. Ponse komt de volgende tekst:

Landman. Kinderen! zult gij, het voorbeeld Uwer ouderen volgende, de middelen tot uw bestaan door de beoefening van den landbouw zoeken te verkrijgen?

Jan. Ja, vader! gaarne zoude ik blijven in den stand, in welken ik word opgevoed.

Landm. En gij, Pieter! wat verkiest gij? Pieter. Ook een boer te worden, vader!

Landm. Om u dan bekwame landbouwers te doen worden, wil ik, door een gezet onderwijs, u eene grondige kennis van dit beroep doen verkrijgen.

Pieter. Wel, vader! wildet gij zoo goed zijn! wat zal dat aangenaam voor ons wezen! ...

De heer Ponse had op een prijsvraag, die in 1783 was uitgeschreven door de MAATSCHAPPIJ TOT BEVORDERING VAN DE LANDBOUW te Amsterdam voor degene, die "*de beste wijze zoude opgeven, waarop een Landbouwkundig Schoolboek zou behooren ingerigt te worden*" een antwoord ingezonden, welk antwoord werd bekroond.

Aan de LANDMAN K. Ponse te Geervliet, lid van de Commissie van Landbouw in het Departement Maassluis werd, volgens Staatsbesluit van den 4. van Zomermaand 1806 No. 5, het ontwerpen daarvan opgedragen.

Tussen prijsvraag en aanbesteding van drie boekjes zat 23 jaar en de realisatie kostte nog eens 4 jaar. Het lijkt wel op het doortrekken van de A4 door de Vockestaert. De schuld ligt mogelijk bij de Franse Revolutie.

De drie boekjes werden door de genoemde maatschappij uitgegeven, maar "*door deszelfs uitvoerigheid minder geschikt (geacht) tot algemeen gebruik, inzonderheid voor de Landjeugd*". Bovendien voldeden de boekjes niet aan de eis "*dat het zeer onkostbaar en gemakkelijk te verkrijgen was*". De boekjes gingen drie stuiver per stuk kosten. Blijkbaar ging men niet over één nacht ijs in die dagen, want het door Ponse gemaakte ontwerp "*werd gesteld ter onderzoek van de Algemene Vergadering van Afgevaardigden uit de Commissiën van Landbouw*" En deze vergadering benoemde in de toetscommissie de heren: van Eijs, Van der Borgh van Verwolde, Boeije en Reinders, leden der Commissiën van Landbouw in Amsteland, Gelderland, Zeeland en Groningen, benevens **Jan Kops**, Commissaris van Landbouw, die ook belast werd "*met het toezicht over het drukken en uitgeven van dit Leerboek*".

Maar vóór het zover was, had "*de Schrijver, naar de schriftelijke aanmerkingen der Leden, het geheele werk omgewerkt: waarna twee Leden der Commissie het omgearbeide stuk hebben herzien en vervolgens aan den Minister van Binnenlandsche Zaken aangeboden, als geschikt ter uitgave*".

Aangezien de leden van toetscommissie landbouwkundigen uit alle delen van het land waren, die het ontwerp van Ponse "*nauwkeurig onderzocht*" hebben, zal er, landbouwtechnisch gezien, wel niet zo heel veel aan ontbroken hebben. Dat het, didactisch beschouwd, een monster werd, behoeft ons nauwelijks te verwonderen. Maar misschien dat verschillende schoolboeken, welke in die tijd werden gebruikt, in dat opzicht wel niet zo heel veel beter zijn geweest.

Het werd geen succes. Vooral door de toestand, waarin de plattelandsscholen in die tijd verkeerden. Was er al voldoende schoolruimte dan bleef de vraag of er ter plaatse een "*bevoegde schoolmeester*" te vinden was. En zou ook dat het geval zijn geweest, dan was het, om succes te hebben, ook nog nodig, dat de jeugd werkelijk de school bezocht. En hieraan ontbrak in die dagen, en lang nog daarna, heel wat. Maar afgezien van dit alles, was het ook wel een wat kinderlijk idee om te menen, dat men aan de leerlingen van een lagere school op deze wijze de vak kennis kon bijbrengen, die nodig was voor het later uit te oefenen bedrijf. Ook al werden die kinderen, bij het ontbreken van enige leerplicht, al veel jonger in dat bedrijf ingeschakeld. Er duiken later nog wel eens verwijzingen op naar deze "*onkostbare boekjes*", het hoeft ons niet te verwonderen dat ze snel vergeten waren.

In 2000 heeft de natie zich voor de opgave gesteld om 50% van de Nederlandse bevolking te scholen op het niveau van ten minste bachelor. Ik acht de slaagkans daarvan even groot als de boekjes van H. Ponse.

Wat leren we ervan? Te vaak is een goed idee of een beleidsplan vertrouwenwekkend omdat het een extrapolatie is van het bestaande. Het nare van de bijbehorende strategische plannings is dat ze gebaseerd zijn op uitgangspunten die voor de toekomst onzeker zijn. Neem bijvoorbeeld competentie. De concrete doelen, de aanpak en de toetsen zijn ineffectief omdat het extrapolaties zijn het gangbare leren.

Zou het niet mooi zijn als competentiegericht vmbo, mbo en hbo redzame mensen op zou leveren. Dat zou al heel wat zijn. Dan hebben we het over 200 jaar over 50% redzame ho-ers.

¹ In het retrospectief van mei 2006 is informatie gegeven over het Maandblad, het huidige 14-daagse periodiek vakblad Groen Onderwijs